

663-1

1975

11

VENDÉGLÁTÁS

Budapest

244

A Kékgolyó

A szakírók véleménye szerint a budai Kékgolyó utca nevét mintegy 100 éve, a már akkor is működő Kék Golyó vendéglő után kapta. De vajon milyen meggondolás készítette az egykori tulajdonost arra, hogy vendéglőjét Kék Golyónak nevezze el és cégéneként kék golyót használjon?

A múlt századnál messzebb kell visszapillantánunk, hogy választ kapjunk a kérdésekre és egy olyan fogalmat kell felidéznünk, amit elődeink „sörjog”-nak neveztek.

A XIII. századtól a XIX. század közepéig minden városi polgárnak joga volt a saját házában a maga árpájából sört főzni. A városi polgár jogát, a hazánkban érvényben volt ser jogra alapozta, mely szerint mindenki főzhet sört, akinek földje van. Főzhetett tehát sört a nemes ember, a földdel rendelkező egyház, a szabad királyi város, de még a jobbágy is, akinek házas telke volt. A városi polgárnak is volt földje, vagy legalább házas telke, mert csak ennek folytán nyerhetett polgárjogot.

Saját árpájából a polgár nemcsak főzhetett sört, hanem azt ki is mérhette. Leggyakrabban a házában, vagy vásár idején a háza előtt felállított faemlővénnyel, széken, csap-széken.

Ha egy városban belül minden polgár főzhetett sört, és azt ki is mérhette, akkor felmerül a kérdés, hogy vajon ki itta meg?

Először is az, akinek nem volt serfőző joga, vagyis mindenki, aki föld nélküli, ilyen

volt a földdel nem rendelkező jobbágy, a zsellér, a vándorló mesterlegény, a kispap és a katona.

Másodsorban a városi polgár, akinek volt ugyan sörjoga, de azt pillanatnyilag nem gyakorolhatta azért, mert nem ő volt a soros. A város ugyanis polgárait a serfőzésnél és kimérésnél megfelelő sorrend betartására kötelezte. Ezt nevezték ser lajtolásnak. Reggelként a kisdobos, este pedig az alabárdos énekszóval kiáltotta ki, hogy melyik polgár gyakorolhatja serjogát. A soron következő polgár, azon kívül, hogy ki lett kiáltra, serfőző cégér kitűzésével tudatta mindenkivel joga gyakorlását. A cégér, amely a ház kapuja fölé volt kitűzve, a város címerét ábrázolta és alatta ott lógott egy fából készült, kékre festett golyó. A golyó pénzeszacskót jelképezett, a város pénzeszacskóját, utalva arra, hogy az éppen soros serfőző polgár megfizette a városnak a joga gyakorlásáért járó jelképes összegű adót, az ún. ser garast. Kékre festve pedig azon egyszerű oknál fogva volt, hogy messziről is jól látható legyen.

A XVIII. század közepétől egyre nagyobb teret hódítanak a serfőző céhek, majd később a sörgyárak. Így a saját főzésű, és kimérésű sör jelentőségét veszítette. A XIX. század elején szórványosan még kitűzik a serfőző cégért a városi polgárok, de a század közepén véglegesen eltűnik a többszáz évig tartó szokás.